

Slutrapport över projektet *Bitar av samma pussel? Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland.*

Syfte

Syftet med projektet var enligt ansökningsen att undersöka framställningar av det svenska i Finland. Målsättningen har varit att belysa hur sådana framställningar skapas i sociala processer som svar på utmaningar i dagens samhälle. En central frågeställning inom ramen för forskningsprojektet har gällt den om hur man diskursivt, narrativt, metaforiskt och retoriskt kan skapa tillhörighet inom ramen för det svenska i Finland.

Tanken var redan från början att det intersektionella perspektivet med sitt fokus på makt och motstånd skulle erbjuda ett speciellt rikt och därmed också komplext analysredskap vad gäller att undersöka belägenheter och dilemman för det svenska i Finland, inte minst det som betecknas som det finlandssvenska, alltså någon form av diskursiv, ideologiskt färgad kollektiv konstruktion. Genom att speciellt undersöka debatter och andra platser för kulturmöten tänkte vi oss inom gruppen att både det mångbottnade och det specifika i det svenska i Finland skulle kunna friläggas.

Debatter och kulturmöten framstod som centrala redskap för skapande av identifikation och av sociala kollektiv. Det intersektionella perspektivet med sin utgångspunkt i en förståelse av makt som en multidimensionell konstruktion där identitetsrelaterade kategorier som kön, klass och ras/ethnicitet är av central betydelse, har vad gäller det svenska i Finland och det finlandssvenska krävt en del finjusteringar och anpassningar. Till skillnad från vad som gällt för en del andra grupper som undersökts intersektionellt har projektgruppen inte entydigt kunna beskriva det svenska i Finland och det finlandssvenska i termer av underordning eller exklusion. Delprojektens undersökningar har metodologiskt grundats i diskursanalys, retorisk analys och narrativ analys. Även ståndpunktsteori, feministisk psykoanalys och analys av spatiala relationer har informerat en del av delstudierna.

Projektets syn på identifikations- och identitetskategorier har varit att dessa inte entydigt låter sig ringas in, utan att också grundläggande kategoriformer som kön, ethnicitet och klass är utsatta för förändringar, att nya kategorier hela tiden uppstår medan en del av de äldre försvinner. Kategorier kunde exempelvis vara relaterade till t ex livsstil, hobby, njutningsmedel, som religion, spinnfiske eller snus, inom ramen för projektet, eller utgöra föråldrade begrepp vilkas anakronistiska karaktär då borde medvetandegöras. En del av de dikotomier som använts inom ramen för den finlandssvenska identitetsdebatten, t ex kultursvensk/bygdesvensk, kunde visa sig vara sådana anakronismer som i sig är viktiga att notera och analysera. Projektdeltagarna som kommer från folkloristiken, humangeografin och sociologin har kunnat enas kring syftet att, utgående från sina egna discipliner, med ett intersektionellt synsätt belysa finlandssvenskhet och det svenska i Finland ur ett kulturanalytiskt perspektiv. Gemensamma nyckelord har varit debatt, kulturmöten, gränser, rumslighet, intersektionalitet, makt, utmaning/hanteringsstrategi, tolkningsföreträde, förändringar.

Resultat

I de enskilda studierna har mediematerial av olika slag analyserats (i tidningar, tidskrifter, böcker, på nätsajter, bloggar, i audiovisuella media etc). Studierna kan karaktäriseras som textuellt inriktade kulturanalyser där metoderna hämtats från diskursanalys, retorik, performativitetsanalys och narratologi. Ett av projekten utgörs av en kulturgeografisk analys med ett tydligt intersektionellt perspektiv. En analys av tidningsdebatter och andra fora där folk formulerar sina upplevelser, föreställningar och erfarenheter ger kunskap om hur signifikans kan skapas. Den fortgående

debatten om det svenska i Finland förefaller i sig att vara en form för hanteringsstrategi, ett sätt att behärska vardagen och leva vidare som svensk. Det intersektionella perspektivet, kombinerat med idéerna om hanteringsstrategier, lyfter fram de föreställningar som finns om olika grupper i samhället och hur dessa föreställningar i sin tur påverkar gruppens upplevelser och artikulationer av kollektiva eller individuella tillhörigheter. Maktperspektivet som varit viktigt inom projektet har inneburit att de positioner som analyserna kunnat peka på ofta kunnat friläggas som resultat av både inkluderande och exkluderande diskursiva rörelser. Både ekvivalens- eller likvärdighetsskedjor och annanhetspositioner har kunnat iakttas i det omfattande textmaterialet. Både det "vanliga" eller "normala" i det svenska och finlandssvenska och det annorlunda, avvikande har getts röst i de studier delprojektet genomfört. Frågor om plats, gränser, territorialitet har aktualiserats i flera av studierna. I spinnfiskedebatten har företrädare för skärgårdsbefolkningen sett spinnfisket som en form av intrång både i en fysisk miljö, i en regionalitet och i en föreställd, idealiserad finlandssvenskhet i den åboländska skärgården. Snusdebatten har aktualiserat frågor om gräns, utgående ifrån både ett individuellt perspektiv och sociala praktiker. Föreställningar om snusets specifikt finlandssvenska eller österbottniska karaktär har utgjort ett viktigt tema i debatten. Föreställningen om Österbotten som ett bibelbälte karaktäriserat av föråldrade och anakronistiska ideer och praktiker har i debatten skapat ett spänningsfält mellan olika typer av finlandssvenskhet, medan tankarna om finlandssvenskarna som "svenska talande bättre folk" i olika samtida textuella sammanhang åstadkommit starka spänningar rörande olikhet, både i gränsområdet mellan finskt och svenskt och inom det svenska. Divergerande föreställningar om hur det regionala ska artikuleras i ett alltmer globaliserat samhälle har också skapat starka interna spänningar inom den finlandssvenska föreställda gemenskapen och något liknande gäller talet om tolerans som i sig bär på historiska spänningar mellan högt och lågt vad gäller konstruktionen finlandssvenskhet.

Det specifika med det intersektionella perspektivet så som pusselprojektet använt det kan alltså sägas innebära att detta perspektiv inte nödvändigtvis behöver användas för att spåra tänkta identiteter eller likheter utan lika mycket och samtidigt kan användas för att spåra olikheter, skillnader. Därmed undviker man att låsa analysen vid specifika finlandssvenska identiteter, specifika finlandssvenskheter utan tillämpar ett dekonstruerande tänkesätt där de olika identitets- och skillnadsbildande diskurserna hela tiden strävar efter att etablera identifikationer och möjliga samhörigheter som dock aldrig kommer att kunna bli fasta, annat än i en betydelse som innebär en överbetoning av det identitetsmässiga, i form av kulturella klichéer och stereotyper, synekdocher som försöker fånga in det svenska i Finland i enkla formler, eller, som i Sofie Strandén-Backas undersökning, ett uttryck för ett psykoanalytiskt motiverat kollektivt identitetsbegär. Projektet pekar, både som helhet och i de enskilda studierna, på vikten av en fortsatt prövning av det rika spelfältet mellan likhet, likvärdighet (identitet) och skillnad (särart, annanhet) som är så tydlig iakttagbar inom det svenska i Finland och det finlandssvenska. I det avseendet kan projektet sägas bygga vidare på insikter inom det tidigare projektet "Finlandssvenskhet framställd genom musik". Genom begrepp som artikulation av skillnad/likhet har projektet kunnat fortsätta det teoretiska arbetet med att förstå det finlandssvenska som ett aktivt konstruktionssystem, ett slags pussel som ständigt befinner sig i tillblivelse.

Det finlandssvenska är i projektet i högsta grad relaterat till olika intersektionellt definierade kategorier. I delstudierna har kategorier som klass, region, religion, yrke, hobby/professionalitet, ruralitet/urbanitet, njutningsmedel analyserats i relation till det svenska i Finland i aktuella debatter. Förståelsen av det svenska och finlandssvenska har utgått från en socialkonstruktivistisk modell. Vi har undersökt hur de här kategorierna sätter igång olika identitetsprocesser, inte som några essentiellt konstruerade, rigida strukturer, men som lösare, men ändå tydligt styrande kategorier. Resultatet blir ett komplext nät av överordningar och underordningar, kulturella och socio-ekonomiska inklusioner och exklusioner, identifikationer, identitets- och annanhetspositioner inom ramen för det svenska i Finland. Spänningsfältet mellan de här olika kategoriella utgångspunkterna

gör att det svenska i Finland och finlandssvenska, i all sin komplexitet och spännande mångfald, kanske bäst kan fångas in av begreppet *paradoxical space* (myntat av geografen Gillian Rose). Det svenska och det finlandssvenska kan uppträda både i centrum och periferi(er) platsmässigt, tidsmässigt och inte minst fråga om maktrelationer, vad gäller inkludering och exkludering av subjekt, både på ett individuellt och på ett kollektivt plan. Ett tidsmässigt punktnedslag i projektet har gjorts av Patricia Aelbrecht som undersöker hur Svenskfinland som olika idéer om region och regionalitet förverkligats i debatter under en månad, april, år 2013. Johanna Björkholm har, i termer av normalisering och exkludering, tittat på hur ”det svenska i Finland” beskrivits i finlandssvenska historieböcker under perioden 1945-2010.

Samtidigt har projektet kunnat utveckla det intersektionella betraktelsesättet i flera riktningar. Också frågor om stereotypier och kulturella klichéer har kunnat belysas, bl.a. genom en analys av hur begreppet ”svenska talande bättre folk” används i olika sammanhang i samtida kontexter. Det intersektionella perspektivet har därmed fungerat som en nodalpunkt (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, Lykke 2005), som samlar upp en rad olika teoretiska ansatser för att förstå de identitetsprocesser som pågår i ett alltmer globaliserat och föränderligt samhälle. En linje inom det intersektionella perspektivet som några inom projektet närmast sig kan betecknas som ståndpunktsteoretisk, en forskning som orienterar mot underordnade identitetskategorier, inklusive sådana som forskaren själv upplevt. I projektet har Johanna Björkholm och Sofie Strandén-Backa & Andreas Backa tagit upp idéer av den typen i sitt tänkande kring intersektioner.

Begreppet hanteringsstrategier, översatt från engelskans *coping*, innebär att man i projektet tänker sig att finlandssvenskarna använder sig av olika hanteringsstrategier i konkreta livs- och problemsituationer, både individuellt och kollektivt, för att skapa signifikans, mening, i lägen där identiteten, det identifikatoriska känns utsatt. Signifikansen kan framträda på olika sätt: ett sätt är att anpassa sig, ett annat att kompensera, ett tredje att gå till aggressiv motattack och så vidare. Begreppet är hämtat från socialpsykologin, speciellt den del som sysslar med religionspsykologi.

Andreas Hägers och Blanka Henriksson har i sin studie ”Debatt om upplevda hot mot den finlandssvenska minoriteten” undersökt den roll tidningsdebatter spelar för den svenskspråkiga minoriteten i Finland, detta utifrån en teoretisk inspiration i Mary Douglas’ riskbegrepp där konstruktionen av hot och hotbilder i aktuella debatter kunnat studeras i termer av kollektiv riskperception, för konstruktion av gemensamma upplevelser av hot (både utifrån och inifrån) mot den egna gruppen. Både konkreta, symboliska och generella hot har, som de visat, använts i hanteringsstrategiskt syfte i situationer som av enskilda subjekt i debatterna upplevts som problematiska vad gäller svenska språkets och den svenskspråkiga minoritetens ställning i Finland. Hanteringsstrategin har inneburit att hotbilderna kunnat användas för en intern mobilisering och förstärkning av lojaliteten hos en grupp, finlandssvenskarna.

Också tolerans har använts och används som en hanteringsstrategi inom ramen för det svenska i Finland, som en metod för att skapa en positiv bild av de finlandssvenska institutionerna och av finlandssvenskarna i vad som uppfattas som ett allt hårdare samhällsklimat, som Andreas Backa visat i sin studie ”Tolerans som ideologi och hanteringsstrategi. Om två finlandssvenska organisationers tal om tolerans”. Inlägg i en debatt om spinnfiske har kunnat studeras som en fråga om hanteringsstrategier där det som stått på spel tycks ha varit mycket mer än spinnfiske, egentligen nästan en hel livsform, den svenska skärgårdsbefolkningen, som känt sig hotad, som Mikael Sarelin visat i sin studie ”Föreställningar om region och språk som identitetskonstruktioner i den svenskspråkiga spinnfiskedebatten”. Förutom i Sarelins regionalt inriktade undersökning har också Sofie Strandén-Backa inom ett annat fält, språkvetenskap, i sin undersökning av en ortnamnsdebatt analyserat exempel på bemötande av inkräktande som en hanteringsstrategi.

Frågor om relationen mellan identitetskonstruktioner, stereotyper och ironier har undersökts av Sven-Erik Klinkmann utgående ifrån en analys av olika typer av texter (bloggar, tidningstexter, böcker, sångtexter). Föremålet för analysen har varit det ironiskt färgade uttrycket ”svenska talande bättre folk”. Också Blanka Henriksson och Andreas Häger har i sina delprojekt aktualiserat frågor om stereotyper i relation till det svenska och finlandssvenska.

Frågan om plats, det spatiala i relation till det sociala och till spatiala spänningar har utgjort en viktig del av forskningsprojektets arbete. Det spatiala i denna betydelse har problematiserats på olika sätt av både Andreas Häger, Mikael Sarelin och Patricia Aelbrecht. Olika typer av sociala och kulturella inkluderingar och exkluderingar löper som en röd tråd genom delprojekten. Också det tidsliga har kommit in som en viktig dimension. Speciellt efter ett seminarium om kronotoper som hölls inom projektet i slutet av år 2012 fick de tidsliga aspekterna på det intersektionella analysarbetet en synligare plats inom projektet.

Arbetet inom projektet har under den period projektet varit aktivt, från skrivandet av projektansökan år 2008-2009 fram till slutseminariet i Helsingfors i januari 2014, avancerat på flera plan, både praktiskt och teoretiskt. Den teoretiska förståelsen har kunnat byggas ut och fördjupas stegvis via dels ett betydande antal interna arbetsmöten och seminarier och dels genom några större, öppna seminarier samt en session vid den nordiska etnologkongressen 2012. Viktiga problemområden som tagits upp har gällt frågor om *makt* (speciellt aktualiserat vid ett internt maktseminarium i Åbo 16.9.2011), om *intersektioner* och *hanteringsstrategier* (startseminariet i Helsingfors 15.4.2011 tillsammans med två andra projekt, ett öppet seminarium i Åbo 9.12.2011, projektets session vid den nordiska etnologkongressen i Bergen 18–21.6.2012, ett workshop i Åbo 12.4.2013 och slutseminariet i Helsingfors 9.1.2014) samt om *tidsmässiga aspekter* (framför allt kronotoper) i relation till det intersektionella analysperspektivet (internt seminarium i Åbo 11.12.2012). När detta skrivs i februari 2014 har arbetet med den planerade antologin avancerat på ett mycket bra sätt.

Nätverk

Projektet har samarbetat i informella nätverk med ett stort antal forskare. Forskare som deltagit i seminarier, sessioner och workshops arrangerade av gruppen har varit: professor emerita Ida Blom från universitetet i Bergen, docent Maria Bäckman från Stockholms universitet, FD Jutta Ahlbäck från Åbo Akademi/Åbo universitet, FD Ralf Kauranen från Åbo Akademi/Åbo universitet, professor Monika Edgren från Malmö högskola, FD Madeleine Eriksson från Umeå universitet, FD Tintti Klapuri från Åbo universitet, FD Kristin Mattsson från Åbo Akademi, professor Line Alice Ytrehus, NLA Høgskolen, lektor Niels Jul Nielsen, Københavns universitet, professor Lena Martinsson från Göteborgs universitet, professor Susanne V. Knudsen från Høgskolen i Vestfold, professor Jørgen Ole Bærenholdt från Roskilde Universitet, FD Helena Tolvhed från Stockholms universitet och FD Tytti Steel från Helsingfors universitet.

Tre studerande som deltagit i seminarier med projektet och blivit klara med sina pro gradu-avhandlingar under projektiden är folkloristen Annika Kumlin med ”Det finlandssvenska folket - en metaforanalys och ett intersektionellt perspektiv av det finlandssvenska i ståuppkomik på finska”, folkloristen Mikaela Sandberg med ”Masunin. Ett samhälle i samhället. En skildring av Oravais Klädesfabrik, livet och händelserna vid fabriksområdet på 1950-talet” och sociologen Filippa Haglund med ”’I Jesu namn till bords vi gå’. En analys av debatten i finlandssvenska dagstidningar kring bordsbön i skolan”.

Sammanfattning av de enskilda forskarnas slutrapporter

Patricia Aelbrecht har fokuserat på begreppet Svenskfinland som social spatialisering, utgående från debatter som förts i finlandssvenska dagstidningar, på webbsidor och bloggar i april 2013. Hennes utgångspunkt har varit att maktfördelningen mellan olika delar av Svenskfinland håller på att ändras. Med hjälp av geografen Anssi Paasis begrepp ”gammal” och ”ny” regionalism som två hanteringsstrategier har hon visat hur omstruktureringen av de administrativa enheterna i Finland håller på att definiera nya spatiala identiteter samt förändra Svenskfinlands maktstruktur och sammanhang, internt och externt. Spänningar mellan österbottningar - och i mindre grad väst- och östnylänningar samt åbolänningar – gentemot Helsingforsregionen uppstår i intersektioner mellan olika polariteter: ruralitet, urbanitet; centrum, periferi; lokal, global; monokulturalism, mångkulturalism; gemene man, eliten; autonomi, integration – och samspekar med kategorier som generation och klass. Men denna intersektionalitet är enligt Aelbrecht inte specifik för Svenskfinland. Den återfinns i olika maktkamper mellan centralitet och periferi. Men den får sin specificitet av sin tid-rumsliga kontextualisering i detta fall.

Andreas Backa har i sin forskning fokuserat på frågor om tolerans, intersektionalitet och normativ finlandssvenskhet inom ramen för det övergripande temat för projektet, det svenska i Finland. Under 2013, medan han varit anställd inom projektet, har han publicerat en referentgranskad artikel, ”Nyckelpigan som nyckelsymbol. En kultursemiotisk analys av Svenska folkpartiets partisymbol”, tillsammans med fil.dr Sofie Strandén-Backa. Han har arbetat vidare med sin doktorsavhandling i folkloristik – särskilt teori- och metodkapitlen – och förberett två artiklar till projektantologin: en egen, och en i samarbete med Sofie Strandén-Backa. I den förstnämnda analyserar Backa material från Svenska folkpartiet i Finland (SFP) och Svenska Finlands Folkting med fokus på tolerans, intersektionalitet och hanteringsstrategier. I den andra har författarna presenterat vad de kallar för intersektionell reflexivitetsanalys, och även introducerat begreppet normativ finlandssvenskhet. Ytterligare en gemensam artikel av Backa och Strandén-Backa är under arbete, utgående från en keynote-föreläsning på konferensen Young Folklorists i Vilnius 2012: ”The Reciprocal Relationship between Theory and Empirical Material. Self-reflective Intersectional Perspectives on Finland Swedish Minorityhood”.

Johanna Björkholm har under sin tid som anställd inom projektet undersökt dels vad som har skrivits om det svenska i Finland i den svenskspråkiga skolans läromedel i historia, dels debatt om skolans läromedel i historia. Förutom arbetet med det empiriska materialet har hon tagit del av tidigare forskning om historieböcker, debatt, intersektionalitet och historieskrivning om det svenska i Finland. Både historieböckerna och debatten har hon undersökt utifrån ett intersektionellt perspektiv. Forskningen har även kretsat kring handlingsstrategier, kring hur man inom den finlandssvenska gruppen strävar efter att konstruera en godtagbar historieskrivning. Viktiga frågor som hon försökt närma sig i sin forskning har varit vilka delar av det svenska i Finland som görs till norm respektive görs osynliga i historieskrivningen och i debatten, vem som tar sig tolkningsföreträde och vilka frågor som lyfts fram som problematiska i debatten. En ständigt återkommande fråga har varit vad eller vem som har valts bort i det material hon undersökt. Till projektets gemensamma antologi har Björkholm skrivit en artikel med arbetsnamnet ”Språklöshet och tomrum. Skolans läroböcker i historia och det svenska i Finland”. En andra vetenskaplig artikel, med arbetsnamnet ”Debatt om skolans historieböcker i Svenskfinland” sänds under våren till en vetenskaplig tidskrift.

Blanka Henriksson har undersökt den s.k. snusdebatten i finlandssvenska media ur ett maktperspektiv, där det upplevda hotet inte bara är ett förbud mot ett preparat utan en begränsning av ett finlandssvenskt handlingsutrymme. Fenomenet har undersökts genom att blottlägga de olika diskurser som förekommer i debatten och studera hur man skriver sig till finlandssvenskhet i en offentlig debatt som till synes handlar om någonting helt annat än det finlandssvenska. I sin antologiartikel ”’Snusförbudet är ett hån mot vår finlandssvenska kultur!!!’ – språklig identitet,

region och klass i finlandssvensk snusdebatt 2008–2011” presenterar Henriksson de viktigaste resultaten från sin undersökning. Där framkommer att den språkliga identiteten blir ett argument i snusdebatten och denna identitet görs i sin tur i en kedja av meningsskapande. Genom att analysera debatten ser man hur en språklig identitet definieras och konstrueras och en minoritet (i minoriteten) exkluderas. Hon har också tillsammans med Andreas Häger skrivit en metodologisk artikel om debatt i allmänhet och finlandssvensk mediedebatt i synnerhet, där författarna ser på hur svenskspråkiga i Finland debatterar sin egen ställning och framtid i förhållande till olika upplevda risker och hot.

Andreas Häger skulle enligt forskningsplanen i sitt delprojekt behandla debatter om religion, och mer specifikt om laestadianism. Tanken var att se på laestadianernas position som en ”minoritet i minoriteten”, som en av de finlandssvenska ”pusselbitarna”. Studien av debatt om laestadianism relaterar till det intersektionella perspektivet. I relation till finlandssvenskarna innebär intersektionaliteten bland annat att även som svenskspråkig finländare påverkas ens identitet och samhällsposition av andra aspekter än den språkliga; eller uttryckt med en enkel truism: alla finlandssvenskar är inte likadana. Studien av laestadianismdebatten har främst arbetat med två skiljelinjer: religiös/sekulär respektive laestadian/icke-laestadian. Dessa gränsdragningar i debattmaterialet har uttryckts på olika sätt och ställvis starkt genom avståndstaganden från religion i allmänhet och laestadianism i synnerhet. Laestadianer och andra (konservativt) religiösa har inte uppfattats som en del av den egna gruppen. Han har också skrivit en artikel med rubriken ”Religion, media och skandal: Mediediskussion om laestadianism och pedofili”, en analys av debatten om laestadianism och pedofili som kommer att publiceras som en skild forskningsrapport, troligen inom sociologins vid ÅA egen serie. Som en del av sin forskning inom pusselprojektet tog han lite senare upp ett angränsande spår, intersektionen mellan religion och region i en finlandssvensk kontext, eller med andra ord: konstruktionen av Österbotten som ett särskilt religiöst område, eller ett ”bibelbälte”. Häger har undersökt hur Österbotten och religion sammanlänkas i olika mediala och litterära texter. Mot bakgrunden av ett sekulariserat och sekularistiskt samhälle ser han beskrivningen av Österbotten som ett bibelbälte som ett sätt att dels placera religionen i det moderna finlandssvenska samhällets (geografiska) periferi, dels beskriva Österbotten som gammaldags och exotiskt.

Sven-Erik Klinkmann har under hela den period han lett projektet arbetat med att få fram en gemensam teoretisk bas för de olika bidragen i antologin som inte är tänkt att ge någon ”heltäckande bild” av hur det finlandssvenska ser ut vid en given tidpunkt. Tanken har varit att utveckla en teoretisk modell som ska gå att tillämpa på olika typer av intersektioner mellan identitetskategorier och även andra typer av grundläggande kategoriseringar, som rumsliga och tidsliga konstruktioner och på hanteringsstrategier på både en individuell och en kollektiv subjektsnivå, inom ramen för det som kan förstås som ”det finlandssvenska”. Hans arbete i början av projektet utgjordes även av presentationer av närläsningar av texter i tryckta finska mainstreammedia (*Helsingin Sanomat* och *Image*) som behandlade finlandssvenskarna. Närläsningarna presenterades vid två projektseminarier under år 2011. Samtidigt startade han arbetet med sitt delprojekt gällande användningen av det ironiska uttrycket ”svenska talande bättre folk”. För den planerade antologin har han skrivit två texter, dels en teoretiskt orienterande text, ”(Finlands)svenska identiteter, intersektioner och hanteringsstrategier”, dels texten ”Svenska talande bättre folk’ mellan ironi, stereotypi och humor”, som, utgående ifrån ett retoriskt och diskursteoretiskt perspektiv, undersöker hur uttrycket ”svenska talande bättre folk” använts i samtida media. Även performativa aspekter på uttrycket har tagits upp. Klinkmann har undersökt i vilka sociala, performativa och diskursiva sammanhang uttrycket används i debattkulturen i Finland, med en speciell fokus på frågor som handlar om identitetskonstruktion, performativitet och situering av subjekt/objekt i texterna.

Mikael Sarelin har i sin antologiartikel undersökt den så kallade spinnfiskedebatten i finlandssvenska media. I sina resultat konstaterar han att spinnfiskedebatten, utöver en diskussion om det konkreta spinnfisket, även handlar om de intersektionella kategorierna region, det vill säga skärgården, språkidentitet, politik och makt. I den andra artikeln som Sarelin håller på att färdigställa, undersöker han ett sidospår av spinnfiskedebatten där spinnfisket (speciellt spinnfiskeguiderna) och yrkesfisket ställs mot varandra. Denna debatt utgår i regel från yrkesfiskarens synvinkel och ifrågasätter därmed spinnfiskarnas rätt att decimera fiskbeståndet, främst östersjölax, på ett vis som upplevs hota yrkesfiskarnas möjligheter att idka sin näring. Debatten är mångfacetterad och har underliggande agendor, såsom motsättningar mellan tätbebyggelse och glesbygd samt språk (svenska och finska). Även i denna debatt har de intersektionella kategorierna region, språk, politik och makt aktualiserats.

Sofie Strandén-Backa har inom ramen för projektet undersökt nyckelpigan som nyckelsymbol, en kultursemiotisk analys av Svenska folkpartiets partisymbol, som hon skrivit tillsammans med Andreas Backa. Hon har också, tillsammans med Andreas Backa, skrivit en artikel till projektantologin med arbetstiteln ”Den kategoriserade forskaren och nödvändigheten av intersektionell reflexivitetsanalys”. Hennes egen text till antologin har arbetstiteln ”Slaget om ortnamnen. Professionalisering, identitetsbegär och hantering av minoritetsskap” och utgör en studie av en debatt om ortnamn som fördes i *Hufvudstadsbladet* och *Vasabladet* vintern 2007–2008. Tidningsdebatten var inspirerad av Paula Wilsons bok *Röster från forntiden. Gamla ortnamn berättar*. I artikeln har Strandén-Backa ställt frågan varför debatten var så intensiv, så aggressiv och så känsloladdad. Hon har försökt besvara frågan med hjälp av filosofen Adriana Cavareros teori om identitetsbegär. Vad händer om man ser begäret efter identitet som en drivkraft i debatten? För att fördjupa sitt svar har hon sammanfört begreppen professionalisering, intersektionalitet, identitetsbegär med begreppet hanteringsstrategier. Hur skapas en annanhetsposition? Vilka hanteringsstrategier synliggör materialet? Hon understryker att hon inte bedriver forskning om ortnamn, utan det är *debatten* om ortnamn och de normer och värderingar som uttrycks i den som är föremål för hennes intresse i artikeln.

Personliga reflexioner

Stämningen och energinivån i gruppen har varit god under hela projektiden, detta trots att projektet pågått längre än beräknat på grund av olika omständigheter (ledigheter, andra uppdrag). För ett par av forskarna har arbetet med doktorsavhandlingen fördröjt deras tidtabeller.

Det har funnits en entusiasm och vetenskaplig nyfikenhet i gruppen vad gäller att både samfällt och enskilt utforska de två centrala analytiska begreppens möjligheter. Samtidigt kan jag konstatera att produktiviteten vad gäller skrivande på endel håll kunde ha varit högre, men en efterlyst miniminivå vad gäller textproduktion kommer ändå att kunna uppfyllas. Det har varit både ansvarsfullt och roligt att leda gruppen, och att se hur forskarna gripit sig an sina uppgifter utan rädsla och med egna, produktiva idéer om hur tematiken ska kunna tacklas. Jag har upplevt forskningsmiljön vid SLS som generös, dialogisk och stimulerande. Möjligheterna att få fram litteratur har varit föredömliga. Med forskningschefen Christer Kuvaja har jag upplevt att jag haft ett mycket gott och förtroendefullt samarbete under alla skeden av projektiden, vilket jag är tacksam över.

Projektpublikationer

Monografier

Häger, Andreas, *Om religion i Österbotten*. Under utgivning vid Åbo Akademi, sociologiska institutionen, år 2015-16.

Referentgranskade artiklar

- Klinkmann, Sven-Erik, "Forskning som förstärker stereotypisering. En kritisk diskussion om forskningsetik i Riie Heikkiläs avhandling *Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalaisten maku ja kulttuuripääoma*". Ingår i den elektroniska folkloristiska tidskriften *elore* nr 2/2012.
- Klinkmann, Sven-Erik, "Roy Rabb och den anakronistiska kulturanalysens logik", för temanummer i *Kulturella perspektiv* om etnologi och historia, redaktörer Maria Vallström och Rebecka Lennartsson. Planerad utgivning 2014.
- Klinkmann, Sven-Erik, "Speciella tidsrum hos essäisten Michel Ekman", *Budkavlens* temanummer om rumslighet, 2013.
- Strandén-Backa, Sofie & Andreas Backa, "Nyckelpigan som nyckelsymbol. En kultursemiotisk analys av Svenska folkpartiets partisymbol". *Elore* nr 20 – 1/2013.

Övriga artiklar

- Björkholm, Johanna, "Debatt om skolans historieböcker i Svenskfinland". Under utgivning. Tidskrift och tidpunkt öppna.
- Henriksson, Blanka, "Hälsoaspekter som legitimering av identitet – snusrelaterad debatt i två finlandssvenska dagstidningars nätupplagor". Under utgivning.
- Henriksson, Blanka, "Moral, straff och folklig rättsuppfattning i debatt om snusrättegångar och snusförbud" (under arbete).
- Häger, Andreas (2012): "Religion på den österbottniska landsbygden". I: Andersson, Kjell & Nora Brandt (ed.): *En bondepraktika för det senmoderna: Texter tillägnade Erland Eklund*. Åbo: Åbo Akademis förlag; 53-59.
- Häger, Andreas, "Uskonto, paikka ja identiteetti". I Martikainen, Tuomas, Teemu Taira & Kimmo Ketola (red.) *Uskontososiologia*. Torde publiceras under 2014.
- Sjö, Sofia & Andreas Häger: "Filmic Constructions of the (Religious) Other - Laestadians, Abnormality and Hegemony in Contemporary Scandinavian Cinema". Granskad för *Temenos*, torde utkomma 2015.
- Häger, Andreas, "Religion, media och skandal: Mediediskussion om laestadianism och pedofili". Inskickad till *Elore*.
- Klinkmann, Sven-Erik, "Finlandssvenskarna och humorns gränser", för antologi om skratt och humor, under redaktion av etnologerna Lars-Eric Jönsson och Fredrik Nilsson, under utgivning 2014.
- Klinkmann, Sven-Erik, "Jonas Thente och historien om det finlandssvenska". Under utgivning, i *Finsk Tidskrift* 2014.
- Sarelin, Mikael, "Spinnfiske kontra yrkesfiske". Artikel under arbete, för *Elore*.
- Strandén-Backa, Sofie, "Känslan av ett jag. Adriana Cavarero och identitetsbegär". *Elore* 2/2012.
- Strandén-Backa & Andreas Backa, "The Reciprocal Relationship between Theory and Empirical Material. Self-reflective Intersectional Perspectives on Finland Swedish Minorityhood". Under arbete.

Artiklar för den kommande antologin

- Aelbrecht, Patricia, "Pusslet: ett regionalt perspektiv på Svenskfinland i april 2013".
- Backa, Andreas, "Tolerans som ideologi och hanteringsstrategi. Om två finlandssvenska organisationers tal om tolerans".
- Björkholm, Johanna, "Språklöshet och tomrum. Skolans läroböcker i historia och det svenska i Finland".

Henriksson, Blanka, ”’Snusförbudet är ett hån mot vår finlandssvenska kultur!!!’ – språklig identitet, region och klass i finlandssvensk snusdebatt 2008–2011”.

Häger, Andreas, ”Konstruktionen av Österbotten som bibelbälte”.

Häger, Andreas & Blanka Henriksson, ”Debatt om upplevda hot mot den finlandssvenska minoriteten”.

Klinkmann, Sven-Erik, ”(Finlands)svenska identiteter, intersektioner och hanteringsstrategier”.

Klinkmann, Sven-Erik, ”’Svenska talande bättre folk’ mellan ironi, stereotypi och humor”.

Sarelin, Mikael, ”Föreställningar om region och språk som identitetskonstruktioner i den svenskspråkiga spinnfiskedebatten”.

Strandén-Backa, Sofie, ”Slaget om ortnamnen. Professionalisering, identitetsbegär och hantering av minoritetsskap”.

Strandén-Backa, Sofie & Andreas Backa, ”Den kategoriserade forskaren och nödvändigheten av intersektionell reflexivitetsanalys”.

Vasa den 20 februari 2014

Sven-Erik Klinkmann, projektledare

Bilaga:

Förslag till disposition för antologin

Redaktörer: Sven-Erik Klinkmann, Blanka Henriksson och Andreas Häger

(Texthelheten beräknas vara klar att lämnas in till SLS förlag i maj 2014, titeln ännu öppen)

DEL 1

Kort förord (tack till finansiärer etc)

Inledning (skriven av redaktörerna)

Sven-Erik Klinkmann: (Finlands)svenska identiteter, intersektioner och hanteringsstrategier
(teoretisk introduktion)

Andreas Häger & Blanka Henriksson: Debatt om upplevda hot mot den finlandssvenska minoriteten

Sofie Strandén-Backa & Andreas Backa: Om den kategoriserade forskaren och nödvändigheten av
intersektionell reflexivitetsanalys

DEL 2

Patricia Aelbrecht: Pusslet: ett regionalt perspektiv på Svenskfinland i april 2013

Blanka Henriksson: ”Snusförbudet är ett hån mot vår finlandssvenska kultur!!!” – språklig identitet,
region och klass i finlandssvensk snusdebatt 2008–2011

Andreas Häger: Konstruktionen av Österbotten som bibelbälte

Mikael Sarelin: De svenska vattnen. Region och språk i den svenskspråkiga spinnfiskedebatten

Sofie Strandén-Backa: Slaget om ortnamnen. Professionalisering, identitetsbegär och hantering av
minoritetsskap

DEL 3

Andreas Backa: Tolerans som ideologi och hanteringsstrategi.
Om två finlandssvenska organisationers tal om tolerans

Johanna Björkholm: Språklöshet eller tomrum? Skolans läroböcker i historia och det svenska i
Finland

Sven-Erik Klinkmann: ”Svenska talande bättre folk” mellan ironi, stereotypi och humor

DEL 4

Lena Marander-Eklund: Slutkommentar